

**ТЕРНОПЛЬСЬКА ОБЛАСНА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ТЕРНОПЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КРЕМЕНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА
АКАДЕМІЯ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Кафедра біології, екології та методик їх навчання

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ
ГЕОГРАФІЇ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)

Освітньо-професійна програма Середня освіта (Біологія та здоров'я людини.
Географія)

Кременець – 2023 р.

Робоча програма освітнього компонента Актуальні проблеми методики навчання географії у закладах освіти для студентів спеціальності 014 Середня

освіта (Біологія та здоров'я людини) другого (магістерського) рівня вищої освіти. Кременець, 2023. 30 с.

Розробник: Бондаренко Т.Є., кандидат педагогічних наук, викладач кафедри біології, екології та методик їх навчання Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри біології, екології та методик їх навчання

Протокол від «31» серпня 2023 року № 1.

В.о. завідувача кафедри

О.В. Кратко

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Актуальні проблеми методики навчання географії у закладах освіти» є нормативною у циклі професійної підготовки фахівців за другим (магістерським) рівнем спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) Освітньо-професійної програми Середня освіта (Біологія та здоров'я людини. Географія)

Освітній компонент розкриває найважливіші проблеми сучасної методики навчання географії, які мають наукову та практичну значущість.

Здобувачі вищої освіти мають змогу ознайомитись із сучасними метою, завданнями, змістом, методами, технологіями, формами і засобами навчання географії у закладах загальної середньої освіти, у закладах фахової передвищої та вищої освіти.

Ключові слова: географічний майданчик, засоби навчання, зміст навчання, кабінет географії, методи навчання, освітній процес з географії, технології навчання, форми організації освітнього процесу.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 4	Спеціальність 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)	I	I
Індивідуальне навчально-дослідне завдання – 10 год.		Семестр	
Загальна кількість годин – 90	Освітній рівень: другий (магістерський) Середня освіта (Біологія та здоров'я людини. Географія)	II	II
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3		Лекції	
		22 год.	8 год.
		Практичні	
		23 год.	8 год.
		Самостійна робота	
		35 год.	64 год.
		Індивідуальні завдання	
	10 год.	10 год.	
	Форма контролю: II семестр – екзамен		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 50% :50% ,

для заочної форми навчання – 17,8% :82,2% .

3 . Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: ознайомити студентів з теоретичними та прикладними основами сучасної методики навчання географії; формувати професійні компетентності вчителя географії, уміння планувати процес навчання географії та первинні методичні уміння, які формують основу фахової та педагогічної майстерності, забезпечують творчий підхід до виконання функцій вчителя географії; розвивати творче методичне мислення, уміння раціональної організації власної педагогічної праці.

Завдання:

- **навчальні:** забезпечити засвоєння студентами теоретичних та прикладних засад сучасної методики навчання географії, знання принципів, методів, засобів, форм організації навчання географії, особливостей застосування технологій навчання на уроках та методичних особливостей викладання різних шкільних курсів географії;

- **методичні:** формувати уміння організовувати процес навчання географії у відповідності до основних дидактичних принципів та вікових особливостей учнів із застосуванням традиційних та сучасних технологій навчання, уміння застосовувати дидактичні принципи, методи і засоби в процесі навчання географії; формувати уміння аналізувати шкільні програми та підручники з географії;

- **дослідницькі:** формувати уміння працювати з науково-методичною літературою, самостійно проводити наукові дослідження в галузі методики навчання географії, здійснювати діагностування ефективності процесу навчання географії;

- **конструктивні:** формувати уміння планувати та конструювати процес навчання географії;

- **організаторські:** забезпечити оволодіння студентами навичками організації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроці та коригування в процесі проведення уроку;

- **практичні:** виробити у студентів уміння користуватися методичним апаратом навчання географії, підготувати студентів до виконання обов'язків вчителя географії.

У результаті вивчення навчальної дисципліни **студент повинен:**

- **знати:** теоретичні засади сучасної методики навчання географії; суть, концептуальні основи та особливості застосування сучасних технологій навчання географії; вимоги державного стандарту базової і повної середньої освіти; зміст, структуру та методичні особливості викладання різних шкільних курсів географії; особливості вивчення географії в умовах профільної старшої школи; суть, завдання, форми і методи самоосвіти вчителя географії.

- **вміти:** адаптувати теоретичні та практичні позиції сучасної дидактики у відповідності до особливостей процесу навчання географії; застосовувати сучасні технології навчання на уроках географії; планувати процес навчання географії та навчально-пізнавальну діяльність учнів на

уроках; організувати процес навчання географії у відповідності до вікових та індивідуальних особливостей учнів різних класів та змісту шкільних курсів географії; здійснювати методичну розробку поурочних планів різних типів уроків; виконувати функції вчителя географії в сучасній школі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі

компетентності:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні задачі або проблеми в галузі освіти, що передбачає здійснення інновацій та/або проведення педагогічних досліджень і характеризується невизначеністю умов

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Здатність використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.

ЗК4. Здатність планувати та управляти освітньою діяльністю, забезпечувати та оцінювати якість виконуваних робіт.

ЗК5. Здатність виявляти та вирішувати проблеми у сфері професійної діяльності, бути критичним і самокритичним, креативним, приймати обґрунтовані рішення.

ЗК6. Здатність розробляти та презентувати освітні проекти, управляти ними та мотивувати виконавців на досягнення спільної мети.

ЗК7. Здатність здійснювати науково-педагогічні дослідження, прогнозувати та презентувати їх результати.

Фахові компетентності

ФК1. Здатність до поглиблення знань і розуміння предметної області та професійної діяльності, до використання інновацій у професійній діяльності.

ФК2. Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати потреби, перспективи та наявні ресурси для професійного розвитку впродовж життя.

ФК3. Здатність до моделювання змісту навчання, формування в учнів ключових компетентностей та здійснення інтегрованого навчання.

ФК4. Здатність використовувати ефективні шляхи мотивації учнів до саморозвитку, спрямовувати їх на прогрес і формувати у них обґрунтовану позитивну самооцінку.

ФК5. Здатність до конструктивної та безпечної взаємодії з учасниками освітнього процесу, спроможність діяти автономно і в команді.

ФК6. Здатність забезпечувати функціонування безпечного та інклюзивного освітнього середовища.

ФК7. Здатність формувати в учнів культуру академічної доброчесності та дотримуватися її принципів у власній професійній діяльності.

ФК8. Здатність використовувати сучасні методи і технології навчання біології, основ здоров'я та географії, доступно транслювати їх у площину навчальних предметів з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти.

ФК11. Здатність організовувати і здійснювати дослідницьку діяльність з біології, основ здоров'я та географії в шкільній та позашкільній роботі.

ФК15. Здатність розв'язувати задачі у професійній діяльності з методики профільного навчання біології, основ здоров'я та географії, спрямовані на формування у здобувачів освіти ключових і предметних компетентностей, фахового світогляду.

ФК16. Здатність здійснювати самостійно та організовувати дослідницьку діяльність здобувачів освіти з використанням сучасних методів і технологій, прикладних біологічних і географічних досліджень природних і суспільних явищ та процесів, адаптованих під конкретні умови освітньої діяльності, узагальнювати отримані результати, презентувати їх.

ФК17. Здатність орієнтуватися у світовому й національному освітньо-науковому просторі з метою розширення й актуалізації фахових знань, пояснювати їх письмовими, усними та візуальними засобами на різних просторових рівнях, працювати в глобальному інформаційному середовищі за фахом.

ФК18. Здатність до здобуття спеціалізованих умінь та навичок розв'язання проблем сучасної біологічної та географічної науки, педагогіки, психології, методики навчання, які необхідні для проведення наукових досліджень, провадження інноваційної наукової та педагогічної діяльності.

ФК19. Здатність до аналізу, представлення і поширення біологічної та географічної інформації, використання різноманітних письмових, усних та візуальних засобів, інформаційно-комунікаційні технологій.

Програмні результати навчання (РН)

РН2. Демонструє вміння застосовувати знання з психології, педагогіки, фундаментальних і прикладних наук у практичних ситуаціях здійснення освітньої діяльності, поглиблює знання з предметної області.

РН3. Демонструє вміння використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології для пошуку, обробки та обміну інформацією у професійній діяльності, презентації власних та спільних результатів, реалізації дистанційного та змішаного навчання.

РН4. Називає і описує основні принципи, функції, сучасні форми та

методи управління освітньої діяльності, демонструє вміння планувати й управляти освітньою діяльністю, забезпечувати та оцінювати її якість.

PH5. Формулює наявні проблеми у сфері освітньої діяльності, демонструє навички їх критичного аналізу, генерує нові ідеї, аргументує можливі шляхи їх вирішення та критично оцінює їх спроможність.

PH6. Описує методику розробки освітніх проєктів, пояснює зміст та призначення їх етапів, аналізує спроможність управління процесом їх впровадження, прогнозує очікувані результати.

PH7. Визначає і характеризує основні принципи, закони та методики науково-педагогічних досліджень; описує апарат науково-педагогічного дослідження, демонструє навички презентації результатів науково-педагогічного дослідження.

PH9. Визначає, аналізує та характеризує педагогічні інновації, демонструє вміння їх практичного застосування у професійній діяльності.

PH10. Описує показники якості педагогічної діяльності, аналізує можливі впливи на них внутрішніх і зовнішніх чинників, визначає індивідуальні професійні потреби, шляхи покращення власної педагогічної майстерності, обирає ресурси для професійного розвитку впродовж життя.

PH11. Демонструє уміння класифікувати, упорядковувати і узагальнювати навчальний матеріал відповідно до умов навчального процесу, потреб формування ключових компетентностей та інтегрованого навчання.

PH12. Називає і аналізує шляхи мотивації учнів до саморозвитку, демонструє вміння розробляти план практичної реалізації для формування адекватної позитивної самооцінки й я-ідентичності.

PH13. Демонструє уміння забезпечувати конструктивну та безпечну взаємодію з учасниками освітнього процесу, діяти автономно і в команді.

PH14. Знає та дотримується умов функціонування безпечного та інклюзивного освітнього середовища.

PH15. Демонструє дотримання культури академічної доброчесності у власній діяльності та вміння формувати її в учнів.

PH16. Володіє методами і сучасними технологіями навчання біології, основ здоров'я людини та географії, доступно використовує систему наукових знань у площині навчальних предметів, демонструє вміння організовувати дослідницьку роботу здобувачів освіти.

PH19. Демонструє уміння здійснювати позакласну та позашкільну роботу з біологічних та географічних проблем і досліджень, формування, збереження екологічно здорового середовища і зміцнення здоров'я.

PH23. Обирає шляхи розв'язання практичних задач у професійній діяльності з методики навчання біології, основ здоров'я, географії та позанавчальної роботи з географічного, краєзнавчого, біологічного, здоров'язберігаючого або іншого фахового спрямування, творчо

застосовує методи формування ключових і предметних компетентностей здобувачів у закладах освіти різного типу.

PH24. Знає та застосовує поняттєво-концептуальний апарат біології, здоров'я людини, географії, теоретичні й емпіричні досягнення психології, педагогіки та методики навчання, що дозволяє пов'язувати й порівнювати різні погляди на проблемні питання освітнього процесу, організувати дослідницьку роботу.

PH25. Обирає форми та методи організації освітнього процесу з орієнтацією на світовий і національний рівень, володіє вміннями працювати в глобальному інформаційному середовищі за фахом, підбирати спеціальну літературу.

PH26. Демонструє володіння спеціалізованими вміннями та навичками розв'язання проблем сучасної біологічної та географічної науки, педагогіки, психології, методики навчання, які є необхідними для проведення наукових досліджень, провадження інноваційної наукової та педагогічної діяльності.

PH27. Здійснює відбір, аналіз, представлення і поширення біологічної та географічної інформації, використовуючи різноманітні письмові, усні та візуальні засоби, інформаційно-комунікаційні технології.

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ **Модуль I. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ ЯК НАУКА.** **ДИДАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ**

Тема 1. Методика навчання географії як наука

Поняття «методика» та «методологія». Об'єкт та предмет дослідження МНГ. Основні *методологічні і теоретичні проблеми*, які досліджує МНГ. Завдання та проблеми методики навчання географії. Зв'язок МНГ з іншими науками. Міжпредметні зв'язки МНГ з іншими науками.

Структура МНГ. Вимоги суспільства до підготовки вчителя географії на сучасному етапі.

Методи науково-педагогічних досліджень у МНГ. Основні тенденції розвитку сучасної методики викладання географії. Географія у системі безперервної освіти.

Тема 2. Мета, завдання та зміст шкільної географічної освіти.

Географія як найважливіший елемент сучасної культури, її місце в системі шкільних дисциплін. Головна мета географічної освіти. Реалізація компетентнісного підходу у географічній освіті. Концепція географічної

освіти в Україні.

Нормативно-правове забезпечення функціонування і розвитку системи шкільної географічної освіти в Україні. Географічна освіта згідно Державного стандарту базової і повної середньої освіти (2011 р.) та нового державного стандарту базової середньої освіти (2020 р.). Навчальні та модельні програми. Навчальні програми трьох рівнів: стандарт, академічний профільний.

Тема 3. Дидактичні закономірності, принципи та підходи навчання географії

Поняття «принципи навчання». Закономірності навчання. Функції принципів навчання географії. Основні дидактичні принципи.

Закономірності навчання. Об'єктивні та суб'єктивні закономірності навчання. Функції принципів навчання географії. Класифікації принципів навчання географії. Суть та шляхи реалізації основних принципів навчання географії. Особистісно-зорієнтований, діяльнісний підхід та краєзнавчий підходи у вивченні географії.

Тема 4. Методи навчання географії. Перевірка й оцінювання знань і вмінь з географії

Характеристика методів навчання. Класифікація методів навчання.

Класифікація за джерелами знань рівнем прояву пізнавальної активності учнів. Характеристика методів навчання географії.

Географічні спостереження, експерименти та дослідження на географічному майданчику, екологічній стежині, місцевості; практичні роботи у зошитах, з контурними картами і з географічними картами різних типів. Дидактична сутність кожного методу навчання і можливості використання його у навчальному процесі. Критерії вибору методу навчання.

Перевірка й оцінювання знань і вмінь з географії. Дидактичні цілі і завдання перевірки і оцінки знань з географії. Види, форми і методи перевірки знань. Програмований контроль знань і вмінь з географії.

Оцінка знань та її мотивування. Вимоги до рівня навчальних досягнень учнів з географії та критерії оцінок, що виставляються учневі. Нормативний, порівняльний, особистий критерії оцінювання знань-умінь. Визначення підсумкових оцінок учнів з географії за півріччя і за рік.

Тема 5. Формування системи навчальних понять в процесі навчання географії

Види понять. Територіальні поняття. Кількісні поняття. Часові поняття. Картографічні поняття. Просторові поняття. Етапи формування

географічних понять. Методичні вимоги до формування понять.

Модуль 2. ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ. ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ

Тема 6. Технології навчання географії

Технології навчання географії: суть та класифікації. Класифікації технологій навчання географії. Традиційні технології навчання географії. Технологія пояснювально-ілюстративного навчання. Технологія програмованого навчання. Технологія диференційованого навчання. Технологія групової діяльності учнів. Технологія проблемного навчання географії. Проектна технологія навчання географії. Інтерактивні технології навчання географії.

Тема 7. Форми організації навчання географії

Основні форми організації навчальної роботи з географії: урок, навчальна екскурсія, робота на географічному майданчику і в географічному гуртку, диспут і прес-конференція.

Уроки географії, їх мета і цілі. Умови організації сучасного уроку географії. Вимоги до уроку. Підготовка вчителя до уроку. Типи уроків. Види занять з географії: лекції, семінари, екскурсії, нетрадиційні уроки.

Етапи проведення уроку. Форми організації навчальної діяльності на уроці географії.

Вимоги до організації домашньої роботи.

Позакласна робота з географії. Роль позакласної роботи з географії в освіті і вихованні учнів. Види, форми і методи організації позакласної роботи учнів з географії. Зміст планування позакласної роботи на базі географічного гуртка, наукового товариства або клубу. Створення шкільних краєзнавчих музеїв. Шляхи організації, зміст і методика проведення географічних вечорів, конкурсів, олімпіад, «Тижнів географії» тощо. Науково-дослідницька робота учнів-членів Малої академії наук України у секціях географії, геології, метеорології, гідрології, екології. Станції юних туристів як центри позашкільної роботи учнів. Туристсько-краєзнавча робота та її значення.

Модуль III. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНА БАЗА З ГЕОГРАФІЇ. ЗАСОБИ НАВЧАННЯ З ГЕОГРАФІЇ

Тема 8. Система засобів навчання географії та робота з ними

Засоби навчання географії. Значення засобів навчання. Класифікація засобів навчання.

Робота з картою. Картодіаграми. картограма, географічні атласи, атлас, блок-діаграми, профілі, глобуси. Підручник як комплексний засіб навчання географії. Організація роботи з підручником.

Пізнавальні можливості графіків, діаграм і статистичних таблиць. Методика роботи з статистичними матеріалами. Форми роботи зі статистичними матеріалами. Аналіз графіків і діаграм. Макети і моделі.

Географічні картини і їх використання. Функції засобів навчання географії. Глобус, його особливості і можливості як навчальної моделі. Зміст та методика роботи з глобусом в різних класах.

Комп'ютеризація процесу навчання географії. Види і функції комп'ютерних програм. Електронні підручники, посібники, атласи та методика їх застосування. Використання ГІС у шкільній географічній освіті. Сучасні мультимедійні засоби навчання географії.

Тема 9: Матеріально-технічна база з географії

Кабінет географії. Роль географічного кабінету на уроках географії. Основні завдання навчального кабінету. Обладнання кабінету географії.

Організація роботи кабінету та керівництво ним. Обов'язки завідувача кабінетом.

Паспорт кабінету. Планування роботи кабінету. Перспективний план розвитку кабінету географії. Річний план роботи кабінету географії. Планування роботи кабінету. Організація роботи кабінету.

Навчально-методична робота в кабінеті географії. Вдосконалення матеріально-технічної бази кабінету.

Позакласна робота з учнями. Інформаційно-бібліографічна робота. Комплексне методичне забезпечення навчально-виховного процесу
Основна навчально-методична документація.

Географічний майданчик. Значення географічного майданчика.

Вимоги щодо організації роботи та обладнання шкільного географічного майданчика. Відділи географічного майданчика: 1) агрометеорологічний; 2) астрономічний; 3) геоморфологічний; 4) математичний; 5) «зелений клас».

Напрямки роботи на географічному майданчику. Обладнання географічного майданчика.

РОЗДІЛ II. МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ОКРЕМИХ ШКІЛЬНИХ КУРСІВ ГЕОГРАФІЇ

Тема 10. Методика викладання курсу «Загальна географія» (6-й клас)

Мета та навчально-виховні завдання курсу, його місце в системі шкільних географічних курсів. Значення курсу в системі фізико-географічної і природничої освіти. Структура і зміст курсу, дидактичні завдання розділів. Типологічна схема характеристики географічних сфер. Практична спрямованість курсу. Формування географічних знань і вмінь. Вимоги програми до знань і вмінь учнів. Навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення курсу. Використання засобів наочності. Карта як об'єкт вивчення і джерело знань. Прийоми роботи з картою. Прийоми роботи з контурною картою.

Особливості роботи з підручником і робочим зошитом. Використання комп'ютерних програм при вивченні і моделювання географічних явищ і

процесів. Система практичних робіт, методика їх виконання. Форми організації навчання.

Методи і форми активізації навчальної діяльності учнів 6-го класу, навчальні ігри.

Тема 11. Методика викладання курсу «Географія материків і океанів» (7-й клас)

Мета та навчально-виховні завдання курсу. Структура і зміст курсу, основні завдання окремих розділів. Послідовність вивчення материків і океанів. Типова схема вивчення материка і океану. Світоглядні завдання курсу. Географічні закономірності.

Система практичних робіт курсу. Проблемний виклад матеріалу при вивченні природи материків та океанів.

Застосування нетрадиційних форм навчання на другому етапі – уроках розширення і поглиблення знань (уроки-експедиції, інтегровані уроки, вікторини, ігри та ін.). Організація самостійної роботи учнів з географії материків та океанів.

Тема 12. Методика викладання курсу «Україна в світі: природа, населення» (8-й клас)

Мета та навчально-виховні завдання курсу. Структура і зміст курсу. Методика вивчення ЕГП України. Зміст характеристики компонентів природи: їх особливості, генезис, фактори формування, закономірні зміни, характеристика ресурсів, охорона природних компонентів. Ознайомлення учнів з тематичними картами.

Організація самостійної роботи учнів з комплектом карт та іншими джерелами знань. Зміст програмних практичних робіт. Вимоги до знань і вмінь.

Тема 13. Методика вивчення курсу «Україна і світове господарство» (9-й клас). Мета та навчально-виховні завдання курсу. Структура курсу і зміст розділів. Система основних понять економіко-географічного змісту. Зміст програмних практичних робіт. Методи і прийоми формування основних понять. Навчання учнів вмінням працювати з економічними картами, статистичними матеріалами.

Тема 14. Методика вивчення курсу «Регіони та країни»

Мета та навчально-виховні завдання курсу. Структура курсу і зміст розділів. Система основних понять економіко-географічного змісту. Методи і прийоми формування основних понять. Навчання учнів вмінню характеризувати регіони та країни, працювати з економічними картами, статистичними матеріалами. Зміст програмних практичних робіт. Організація досліджень.

Тема 15. Методика вивчення курсу «Географічний простір Землі»

Мета та навчально-виховні завдання курсу. Структура курсу і зміст розділів. Система основних понять економіко-географічного змісту. Методи і прийоми формування основних понять. Навчання учнів вмінням працювати з економічними картами, статистичними матеріалами. Зміст програмних практичних робіт та досліджень.

Тема 16. Особливості вивчення географії в профільній старшій школі

Профільне навчання: суть, мета і завдання. Профільне навчання в старшій школі. Форми і методи організації профільної навчальної діяльності. Проблеми організації профільного навчання в сучасній школі. Особливості вивчення географії в класах різного профілю. Три рівні вивчення географії в старшій школі: рівень стандарту, академічний та профільний рівень. Програмне забезпечення профільних географічних курсів: варіативність програм, зміст окремих курсів і перспективи впровадження. Структура і зміст курсу географії для профільних класів. Допрофільна підготовка з географії.

Тема 17. Викладання географії у закладах фахової передвищої освіти

Особливості викладання географії у закладах фахової передвищої освіти. Основні форми навчання: лекції, практичні роботи, семінарські заняття, консультації. Врахування професійної складової під час вивчення географії.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лекції	практичні	індивідуаль на робота	самостійна робота		лекції	практичні	індивідуаль на робота	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Модуль І. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ ЯК НАУКА. ДИДАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ										
Тема 1. Методика навчання географії як наука	8	2	2		4	7				7
Тема 2. Мета, завдання та зміст шкільної географічної освіти.	8	2	2		4	10	1	2		7

Тема 3. Дидактичні закономірності, принципи та підходи навчання географії	8	2	2		4	7				7
Тема 4. Методи навчання географії Перевірка й оцінювання знань і вмінь з географії	12	4	4		4	8	1			7
Тема 5. Формування системи навчальних понять в процесі навчання географії	8	2	2		4	10	1	2		7
Разом за змістовим модулем 1	44	12	12		20	42	3	4		35
Модуль 2. ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ. ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ										
Тема 6. Технології навчання географії	8	2	2		4	10	1	2		7
Тема 7. Форми організації навчання географії у закладах освіти	8	2	2		4	11	1	2		8
Разом за змістовим модулем 2	16	4	4		8	21	2	4		15
Модуль III. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНА БАЗА З ГЕОГРАФІЇ. ЗАСОБИ НАВЧАННЯ З ГЕОГРАФІЇ										
Тема 8. Система засобів навчання географії та робота з ними	8	2	2		4	8	1			7
Тема 9: Матеріально-технічна база з географії	12	4	5		3	9	2			7
Разом за змістовим модулем 3	20	6	7		7	17	2			14
Разом за модулем 1	80	22	23		35	80	8	8		64
Модуль 2										

ІНДЗ	10			10		10			10	
Усього годин	90	22	23	10	35	90	8	8	10	64

6. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1		
1.	Аналіз навальних та модельних програм з географії	2
2.	Аналіз підручників та організація роботи з ними	2
3.	Організація роботи з картою на уроках географії	2
4.	Методика формування географічних понять	2
5.	Підготовка вчителя до уроку географії. Конспект уроку	2
Змістовий модуль 2		
6	Методика викладання курсу «Загальна географія» (6-й клас).	2
7.	Методика викладання курсу «Географія материків і океанів» (7-й клас). Організація ігрової діяльності	2
Змістовий модуль 3		
8.	Методика викладання курсу «Україна в світі: природа, населення» (8-й клас). Використання інтерактивних технологій	2
9.	Методика вивчення курсу «Україна і світове господарство» (9-й клас). Організація практичних робіт.	2
10.	Методика вивчення курсу «Регіони та країни». Організація лекційно-семінарських занять.	2
11.	Викладання географії у закладах фахової передвищої та вищої освіти	2
12.	Особливості вивчення географії в профільній старшій школі	1
	Всього	23

**Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти
під час практичних занять**

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
8 балів	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує завдання стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
7 балів	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки. Розв'язує завдання переважно стандартним способом.
6 балів	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Розв'язує завдання виключно стандартним способом, але допускає при цьому незначні помилки.
5 бали	Здобувач вищої освіти не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки. Практичні завдання виконує із значними помилками.
4 бали	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань. Під час виконання практичних завдань допускає багато помилок і неточностей.
3 бали	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді. Із значними недоліками виконує практичні завдання.
2 бали	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який слабо володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Студент демонструє слабку здатність виконати практичні завдання.
1 бал	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Студент демонструє нездатність виконати практичні завдання.

7. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

№ п/п	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	Кількість годин денна/ заочна
Змістовий модуль 1.			
1.	Тема 1. Методика навчання географії як наука	Сучасні тенденції розвитку методики навчання географії в Україні та за кордоном	2/7
2.	Тема 2. Мета, завдання та зміст шкільної географічної освіти.	Ознайомлення з Державним стандартом базової і повної середньої освіти. Аналіз шкільних програм з географії	2/7
3.	Тема 3. Дидактичні закономірності, принципи та підходи навчання географії	Розробити завдання для роботи із підручником географії	2/7
4.	Тема 4. Методи навчання географії Перевірка й оцінювання знань і вмінь з географії	Ознайомлення із критеріями оцінювання навчальних досягнень з географії	2/7
5.	Тема 5. Формування системи навчальних понять в процесі навчання географії	Розробка фрагменту уроку із використання алгоритму формування географічних понять	2/7
Змістовий модуль 2.			
6.	Тема 6. Технології навчання географії	Розробка конспектів уроків географії із застосуванням традиційних технологій навчання (технологія пояснювально-ілюстративного, диференційованого, групового та проблемного навчання)	2/7
7.	Тема 7. Форми організації навчання географії у закладах освіти	Позакласна робота з географії. Тиждень географії в школі.	2/8
Змістовий модуль 3.			
7.	Тема 8. Система засобів навчання географії та робота з ними	Ознайомлення із Типовим переліком засобів навчання та обладнання навчального і загального призначення для кабінетів природничоматематичних предметів загальноосвітніх навчальних закладів https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/news/pereliki-zasobiv-navchannya-nakaz-704-dlya-rozmishchennya-na-sayti-go.pdf	2/7
8.	Тема 9: Матеріально-технічна база з географії	Ознайомлення із вимогами до кабінету географії	2/7
Змістовий модуль 4.			

9.	Тема 10. Методика викладання курсу «Загальна географія» (6-й клас)	Розробка конспектів уроків географії із застосуванням під час вивчення курсу „Загальна географія”.	2/7
10.	Тема 11. Методика викладання курсу «Географія материків і океанів» (7-й клас)	Розробка нетрадиційного уроку під час вивчення курсу „Географія материків і океанів”	2/7
11.	Тема 12. Методика викладання курсу «Україна в світі: природа, населення» (8-й клас)	Розробка фрагменту уроку із використанням географічних карт під час вивчення курсу «Україна у світі: природа, населення» (8-й клас).	3/7
12.	Тема 13. Методика вивчення курсу «Україна і світове господарство» (9-й клас).	Розробити фрагмент уроку із використанням статистичного матеріалу під час вивчення курсу «Україна і світове господарство» (9-й клас).	2/7
13.	Тема 14. Методика вивчення курсу «Регіони та країни»	Розробка алгоритму вивчення регіону та країни під час вивчення курсу «Регіони та країни».	2/7
14.	Тема 15. Методика вивчення курсу «Географічний простір Землі»	Розробка алгоритму діяльності учнів над дослідженням у курсі «Географічний простір Землі».	3/7
15.	Тема 16. Особливості вивчення географії в профільній старшій школі	Аналіз навчальних програм та підручників з географії для профільної школи.	3/7
	Всього		35/64

Самостійна робота здобувачів вищої освіти (вивчення джерел інформації, виконання практичних завдань), спрямована на поглиблене вивчення програмового матеріалу.

Поточне оцінювання самостійної роботи студентів за кожною темою навчальної дисципліни здійснюється під час практичної роботи.

8. Індивідуальні навчально-дослідні звання та критерії їх оцінювання

ІНДЗ виконуються у формі написання індивідуального портфолію. Портфолію робіт – зібрання різних творчих, друковані матеріали, власні розробки, виступи, доповіді тощо

Тематика ІНДЗ

1. Теоретичні та методичні основи компетентнісного підходу під час формування географічних знань учнів.

2. Традиційні та інноваційні принципи навчання географії та особливості їх використання.

3. Технології застосування краснавчого принципу під час вивчення географії.

4. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності учнів як шлях піднесення ефективності їх роботи.
 5. Систематизація методів навчання та їх вибір при проектуванні навчально-виховного процесу.
 6. Інтерактивні методи навчання та їх використання у процесі формування географічних знань.
 7. Методика застосування проблемного підходу до формування географічних знань учнів.
 8. Методика використання наочних засобів навчання під час вивчення загальної географії (6-й клас).
 9. Методика використання наочних засобів навчання під час вивчення курсу географії «Україна і світове господарство» (9-й клас).
 10. Методика використання наочних засобів навчання під час вивчення курсу географії «Регіони та країни» (10-й клас).
 11. Методика використання карт під час вивчення географії.
 12. Використання інформаційних засобів навчання у процесі формування географічних знань.
 13. Використання опорних схем і конспектів на уроках географії.
 14. Активізація діяльності школярів під час проведення комбінованого типу уроку.
 15. Творчий підхід вчителя до проведення вступних уроків географії.
 16. Інноваційні підходи до проведення уроків розширення та поглиблення знань.
 17. Методичні особливості проведення практичних робіт під час вивчення загальної географії (6-й клас).
 18. Нетрадиційні уроки під час вивчення географії.
 19. Методика використання ігрових форм роботи під час вивчення географії.
 20. Види позакласного навчання географії та технології їх організації.
 22. Методичні особливості організації туристсько-краєзнавчої роботи у сучасній школі.
 23. Методичні особливості організації та проведення заходу «Тиждень географії» у загальноосвітній школі.
 24. Організація навчальних екскурсій у природу та використання зібраних матеріалів у формуванні географічних знань.
 25. Організація навчальних екскурсій на виробництво та використання зібраних матеріалів у формуванні географічних знань.
- Тематика робіт може доповнюватись за бажанням студентів досліджувати індивідуально обрані проблеми у галузі методичної науки (узгоджується з викладачем).

Критерії оцінювання ІНДЗ

Критерії	Кількість балів
Співвідношення змісту із темою портфоліо	2
Повнота виконання роботи	2
Навність широкого спектру елементів портфоліо (наприклад, письмові роботи, виготовлені наочні матеріали, відеоматеріали).	6
Якість оформлення і представлення матеріалів	2
Всього	12

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	10-12	Відмінно
Достатній	7-9	Добре
Середній	4-6	Задовільно
Низький	0-3	Незадовільно

9. Методи навчання

Основні форми організації навчання при вивченні дисципліни «Методика навчання географії»: аудиторні заняття (лекції, лабораторні заняття); самостійна робота студентів; консультації.

Методи навчання:

За джерелом знань:

- *словесні:* розповідь, пояснення, лекція, інструктаж, бесіда, дискусія, диспут;
- *наочні:* демонстрація, ілюстрація;
- *практичні:* практичні роботи, вправи, розробка конспектів уроків та позакласних заходів, аналіз навчальних програм, підручників, робота з різними джерелами інформації; складання конспектів (тез); підготовка рефератів, доповідей, повідомлень, мультимедійних презентацій, аналіз проблемних ситуацій, метод проектів тощо.

За характером навчально-пізнавальної діяльності студентів: пояснювально- ілюстративний; репродуктивний; метод проблемного викладу; частково-пошуковий; пошуковий; дослідницький.

Дистанційні методи навчання: телекомунікаційні методи (інтерактивні лекції, практичні заняття, on-line консультації в режимі Zoom-конференцій та зустрічей у Google Meet; робота у Viber-групах), самостійна робота студентів з освітніми ресурсами (освітні платформи Moodle).

10. Методи контролю

Комплексна система оцінювання навчальних досягнень студентів з

дисципліни включає:

- *поточний контроль (ПК)* – оцінювання засвоєння студентом навчального матеріалу з окремих складових (модулів) навчальної програми дисципліни під час аудиторних занять, консультацій та результатів самостійної роботи й оцінюється сумою набраних балів;

- *підсумковий (семестровий) контроль (ПСК)*.

Форми поточного контролю:

- *поточна оцінка* – кількість балів, яку отримує студент у результаті контролю за виконанням усіх видів робіт (теоретичних, практичних занять, завдань до самостійної роботи, захисту практичних робіт, конспектів уроків тощо);

- *підсумкова поточна оцінка* – сумарна кількість балів, яку отримує студент за результатами здійснення поточного контролю.

Поточне оцінювання здійснюється на практичних заняттях, консультаціях (при відпрацюванні пропущених занять чи при бажанні підвищити попередньо отриману оцінку) та під час контролю за самостійною роботою студентів.

Види робіт студентів, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- виконання практичної роботи;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає, рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- самостійне опрацювання тем;
- підготовка конспектів-уроків;
- систематичність роботи на практичних заняттях, активність під час обговорення питань тощо.

На кожне практичне заняття з теми виділяється 8 балів, в тому числі:

- 5 балів за усну чи письмову відповіді на теоретичні питання;
- 2 бали за практичні завдання;
- 1 бал – за самостійну роботу з теми.

Крім того студенти мають змогу отримати **0,5 б.** за доповнення, **3 бали** за презентацію або реферат з теми.

Методи поточного контролю: фронтальне та індивідуальне усне опитування, письмове опитування, перевірка практичних робіт, перевірка планів-конспектів уроків, перевірка конспектів (тез), перевірка виконання самостійної роботи, захист рефератів, повідомлень, мультимедійних презентацій, проектів; контрольна робота; опитування, тестування, контрольні роботи, перевірка виконаних завдань з використанням навчальних платформ Zoom), а також месенджеру Viber тощо.

Підсумковий (семестровий) контроль з курсу проводиться у формі *екзамену* у II семестрі.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

За семестр вираховується сума балів за поточні види діяльності, підсумковий тест та ІНДЗ. Закінчується вивчення освітнього компоненту у II семестрі екзаменом.

Модуль 1									Модуль II (ІНДЗ)	Разом
88										
48				16			48			
ЗМ I				ЗМ II			ЗМ III			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	12	100
8	8	8	16	8	8	8	8	16		

Сума балів, отриманих здобувачем вищої освіти під час поточного контролю за семестр становить 50% і є основою для виведення підсумкової оцінки разом із результатами підсумкового контролю (іспиту).

В академії прийнята така шкала оцінювання знань та вмінь студентів під час підсумкового контролю, яка передбачає співвідношення питомої ваги результатів поточного контролю та результатів здачі екзамену:

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою академії	Екзаменаційна оцінка	
			Результати поточного та проміжного контролю (50%)	Результати здачі екзамену (50%)
A	Відмінно	90 – 100	90 – 100	90 – 100
B	Добре	82 – 89	82 – 89	82 – 89
C		75 – 81	75 – 81	75 – 81
D	Задовільно	67 – 74	67 – 74	67 – 74
E		60 – 66	60 – 66	60 – 66
FX	Незадовільно	35 – 59	35 – 59	35 – 59
F		0 – 34	0 – 34	0 – 34

Відповідність національної шкали оцінювання академічної успішності шкалі ЄКТС

За шкалою ЄКТС	За національною шкалою	За шкалою оцінювання з навчальної дисципліни	Критерії оцінювання знань, умінь і навичок
А	Відмінно	90-100	<ul style="list-style-type: none"> - виявляє глибокі, міцні і системні знання навчально-програмового матеріалу; - володіє теоретичними основами дослідження проблем; - демонструє вміння самостійно знаходити і користуватися джерелами інформації, критично оцінювати окремі нові факти, явища ідеї; - виявляє варіативність мислення і раціональність у виборі способів розв'язання практичних завдань.
В	Добре	82-89	<ul style="list-style-type: none"> - виявляє повні, ґрунтовні знання навчально-програмового матеріалу; демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати і систематизувати інформацію, робити певні висновки; - вільно застосовує матеріал у власній аргументації; при виконанні практичних завдань допускає несуттєві помилки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, але містить несуттєві неточності.
С		75-81	<ul style="list-style-type: none"> - виявляє ґрунтовні знання навчально-програмового матеріалу, але вони носять, в основному, репродуктивний характер; - демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати і систематизувати інформацію, робити певні висновки на основі отриманих знань; - при виконанні практичних завдань допускає окремі помилки; - відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.
D	Задовільно	67-74	<ul style="list-style-type: none"> - виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте спостерігається їх недостатня глибина та осмисленість; - виявляє вміння частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати і робити певні, але неконкретні і неточні, висновки.

E		60-66	<ul style="list-style-type: none"> - виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте допускає неточності у розумінні основних положень навчального матеріалу; - допускає порушення логічності та послідовності викладу матеріалу; - не вміє пов'язати теоретичні положення з практикою.
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	35-59	<ul style="list-style-type: none"> - фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; - має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє елементарні знання фактичного матеріалу; - відсутні уміння і навички в роботі з джерелами інформації; - не вміє логічно мислити і викласти свою думку.
F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	0-34	<ul style="list-style-type: none"> - не відтворює значну частину навчального матеріалу; - не вміє викладати матеріал; - не має уявлення про об'єкт навчання; - не володіє вмінням розв'язувати практичні завдання.

12. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Методика навчання географії».
2. Тексти лекцій (в електронному варіанті).
3. Методичні розробки практичних занять (в електронному та паперовому варіанті)
4. Навчальний курс «Методика навчання географії» на освітніх платформах Moodle

13. Рекомендована література

1. Слюта А.М. Методика навчання географії. Навчально-методичний посібник для студентів ЗВО спеціальності 014 Середня освіта (Географія). Чернігів: Десна Поліграф, 2021. 248 с.

Базова

1. Географічна освіта у шкільних та позашкільних закладах : проблеми, пошуки, перспективи : Збірник наукових праць ; за ред. проф. Д. В. Лико / Рівненський державний гуманітарний університет. Рівне: Видавець О. Зень, 2020. 92 с.
2. Загальна методика навчання географії : підручник [з грифом МОНМС України] / О.М. Топузов, В.М. Самойленко, Л.П. Вішнікіна. Київ : ДНВП «Картографія», 2012. 512 с.
3. Касіяник І.П., Мисько В.З. Методика навчання географії (теоретичний

аспект). Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута»», 2017. 214 с.
<http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/1817/Kasiianyk-I.P.-Mysko-V.Z.-Metodyka-navchannia-heohrafi-%28teoretychnyi-aspekt%29.pdf?sequence=>

4. Коберник С. Методика навчання географії в школі: Навчально-методичний посібник. Київ: Стафед-2, 2000. С.7-11.
5. Коберник С.Г. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах : навч. посіб. / С.Г. Коберник., Р.Р. Коваленко., О.Я. Скуратович.; за ред. С.Г. Коберніка. Київ : Навч. книга, 2005. 319 с.
6. Методика навчання географії України в загальноосвітніх навчальних закладах (особливості навчання) / Т. Г.Назаренко. Харків : ВГ «Основа», 2016. 112 с.
7. Навчання географії : Понятійно-термінологічний словник (Рекомендовано МОН України як понятійно-термінологічний словник для вищих навчальних закладів (протокол засідання комісії з географії НМР МОН України від 10 червня 2014 р.)) / В.М.Самойленко, Я.Б.Олійник, Л.П.Вішнікіна, І.О.Діброва. Київ : Ніка-Центр, 2014. 352 с.
8. Самойленко В.М. Дидактика географії : Монографія / В.М. Самойленко, О.М. Топузов, Л.П. Вішнікіна, О. Ф. Надтока, І.О. Діброва. Київ: Педагогічна думка, 2014. 586 с.
9. Самойленко В.М., Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва. Викладання дидактики географії : навч. посібник. Київ : ДП "Прінт Сервіс", 2016. 240 с.
10. Самойленко В.М., Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва. Дефініції дидактики географії : Понятійно-термінологічний словник (електронна версія) / В.М. Самойленко, Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва. Київ: Ніка-Центр, 2013. 334 с.
11. Самойленко В.М. Методика навчання географії : навчальний посібник-практикум. Полтава : ПП Шевченко, 2014. 190 с.
12. Самойленко В.М. Навчання географії : Понятійно-термінологічний словник (з грифом МОН України, електронна версія) / В.М.Самойленко, Я.Б.Олійник, Л.П.Вішнікіна, І.О.Діброва. Київ: Ніка-Центр, 2015. 352 с. URL : <http://www.geo.univ.kiev.ua/images/samojlenko.pdf>
13. Слюта А.М. Методика навчання географії. Навчально-методичний посібник для студентів ЗВО спеціальності 014 Середня освіта (Географія). Чернігів: Десна Поліграф, 2021. 248 с.
<http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/9063/1/%D0%9C%D0%B5%D1%82>
14. Топузов О.М., Самойленко В.М., Вішнікіна Л.П. Загальна методика навчання географії: підр. Київ: Картографія, 2012. 512 с.

Допоміжна

1. Безуглий В. Педагогічні можливості комп'ютерних систем при вивченні фізичної географії . *Рідна школа*. 2000. № 12. С. 30.
2. Врублевська М. О.Секрети успішного уроку географії. Харків : Вид. група «Основа», 2005. С. 52-110.

3. Географія материків і океанів. 7 клас: Методичний посібник для вчителя / В.Ю. Пестушко, Г.Є. Уварова. Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2004. 224с.
4. Географічна освіта у шкільних та позашкільних закладах : проблеми, пошуки, перспективи : Збірник наукових праць ; за ред. проф. Д. В. Лико / Рівненський державний гуманітарний університет. Рівне: Видавець О. Зень, 2020. 92 с. https://kegt.rshu.edu.ua/images/sem/zb_sem.pdf
5. Дидактика географії : монографія (електронна версія) / В.М. Самойленко, О. М. Топузов, Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва. Київ : Ніка-Центр, 2013. 570 с
6. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2004. С.170-190.
7. Діяльнісний підхід у викладанні географії : досвід учасників конкурсу «Учитель року» / уклад. Є.І. Науменко . Харків : Основа, 2012 . 95 с.
8. Довгань Г. Д. Інтерактивні технології на уроках географії. Харків : Вид. група «Основа», 2005. 128 с.
9. Дудко Л.А., Бурцев Р.В. Захист учнівської мультимедійної презентації. *Географія*. 2007.- № 20 (96). – С.32.
10. Житник Б.О. Групові форми організації навчання . *Географія*. 2008. № 4. С.9-13.
11. Зінкевич М. Практична навчальна діяльність у вивченні географії. *Географія та основи економіки в школі*. 2009. № 1. С.2-6.
12. Іващенко І.В. Робота з картографічними джерелами інформації. *Географія*. 2011. № 18. С.4-7.
13. Інтелектуальні ігри на уроках географії / Уклад. В.О.Ніколаєнко. Харків : Основа, 2011 . 127 с. (Б-ка журналу «Географія». Вип.10(94)) .
14. Ісаєва Г. Технологія ефективною лекції на уроках географії у старшій школі. *Географія та основи економіки в школі*. 2008. № 1. С.13-15.
15. Кобернік С. Мотиваційний компонент сучасного уроку географії в основній школі. *Географія та основи економіки в школі*. 2009. № 11-12. С.2-8.
16. Кобернік С. Практичні роботи в шкільних курсах географії. *Географія та основи економіки в школі*. 2007. № 11-12. С.2-10.
17. Кобернік С. Самостійна робота учнів з географії та проблема її вдосконалення. *Географія та основи економіки в школі*. 2007. № 7. С.2-6.
18. Кобернік С.Г. Сучасний підручник з географії та проблема його вдосконалення. *Географія та основи економіки в школі*. 2003. № 5. С.11-14.
19. Козак Б.І. Використання краєзнавчого принципу у формуванні основних компетентностей учнів. *Географія*. 2008. № 4. С.5-8.
20. Корнеєв В. П. Освітні технології в процесі вивчення географії. *Географія*. 2006. № 20. С.2-9.
21. Концепція навчання географії України в основній та старшій школі / за заг. ред. д-ра пед. наук О.М. Топузова та канд. пед. наук О.Ф. Надтоки. Київ : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 56 с. https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/koncept_2018.pdf

22. Корнеєв В. Сучасний урок географії: методи навчання. *Географія та основи економіки в школі*. 2007. № 8. С.8–10.
23. Корнеєв В. Сучасний урок географії: Підготовка до уроку, тематичне та поурочне планування. *Географія та основи економіки в школі*. 2008. № 1. С.2-7.
24. Корнеєв В.П. Технології в навчанні географії. Харків: Основа, 2004. 112 с.
25. Корнеєв В. Урок географії: загальні вимоги, типи і структура. *Географія та основи економіки в школі*. 2007. № 3. С.2-5.
26. Корнеєв В.П. Позакласна діяльність учнів. *Географія*. 2006. № 10. С.2-5.
27. Корнеєв В.П. Форми організації навчання в школі: посібник для вчителя. Кам'янець-Подільський: «Абетка», 2004. 224 с.
28. Корнеєв В.П., Герасимчук В.М. Географія материків і океанів 7 клас (методика, система технологія). Методичний банк. Внесок 4. *Географія*. 2004. № 17 (21). С. 2-5.
29. Круглик Л.І. Допрофільна підготовка учнів основної школи під час вивчення соціальної географії в профільній школі. *Географія*. 2009. № 5. С.8-9.
30. Кухтенкова Т. Методика оцінювання групової роботи учнів на уроках географії. *Географія та основи економіки в школі*. 2005. № 7. С.40-41.
31. Лаврук М. М. Методика навчання географії: практична і самостійна робота студентів : навчально-методичний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 136 с.
32. Лис Ю. Географічний майданчик у школі. *Географія та основи економіки в школі*. 2007. № 1. С.4-10.
33. Лис Ю. Кабінет географії: яким йому бути. *Географія та основи економіки в школі*. 2006. № 1. С.3-5.
34. Мальчикова Д.С.; Мезенцев К. В. Публічний імідж географії в контексті трансформації стандартів базової середньої освіти: досвід України і світу. *Український географічний журнал*. 2022.
35. Маслова Н. М. Сучасні освітні технології у викладанні географії : навчально- методичний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Кропивницький, 2019. – 101 с.
36. Методика навчання географії материків і океанів : [навчально-методичний посібник для вчителів географії та студентів педагогічних вищих навчальних закладів]. / О.М. Топузов, Т.Г. Назаренко, О.Ф. Надтока, Л.П. Вішнікіна, А.А. Шуканова, В.М. Самойленко. Київ : ДНВП «Картографія», 2011.
37. Мещерякова Х. Організація допрофільного і профільного навчання в школі. *Завуч*, 2005. № 4. С. 14-15.
38. Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Кобернік С.Г., Коваленко Р.Р., Гільберг Т.Г., Даценко Л.М.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795) (у редакції

наказу Міністерства освіти і науки України від 09.02.2022 № 143).

39. Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Запотоцький С.П., Карпюк Г.І., Гладковський Р.В., Довгань А.І., Совенко В.В., Даценко Л.М., Назаренко Т.Г., Гільберг Т.Г., Савчук І.Г., Нікитчук А.В., Яценко В.С., Довгань Г.Д., Грома В.Д., Горовий О.В.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795) (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 11.04.2022 № 324).

40. Наконечнюк В.В. Групова навчальна діяльність – інструмент продуктивного навчання. *Географія*. 2011. № 13-14. С.67-69.

41. Нестандартні уроки з фізичної географії / авт.-уклад. К.С. Шуліка . Харків : Основа, 2012 . 112с. (Б-ка журналу "Географія"; вип.9 (105)) .

42. Освітні технології навчання: навч.-метод. посіб. / За ред. О.М. Пехоти. Київ: Видавництво А.С.К., 2003. 255 с.

43. Павленко І.Г. Ділові ігри на уроках географії . *Географія*. 2009. № 13-14. С.2-8.

44. Пестушко В.Ю. Географія материків та океанів: метод. посіб. для вчит. / В.Ю. Пестушко, В.О. Сасихов, Г.Є. Уварова. Київ : Вирій, 2000. 272 с.

45. Пшенична С.А. Проблемне навчання на уроках географії. *Географія*. 2008. № 18. С.5-7.

46. Стадник О.Г. Географія материків і океанів. 7 клас. Метод. посіб. для вчителя. Харків : Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2007. С.68-93.

47. Стадник О.Г. Метод проектів у навчанні географії. *Географія*. 2007. № 2. С.3-12.

48. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. Київ : Видавництво А.С.К., 2004. 191 с.

49. Сучасні підходи до викладання географії. Досвід учасників конкурсу «Учитель року» . Харків : Основа. 2011 . 96 с. (Б-ка журналу «Географія»; Вип. 7(91))

50. Топузов О.М. Проблемне навчання географії в школі: теорія і практика : монографія / Олег Михайлович Топузов. Київ : Фенікс, 2007. 304 с.

51. Топузов О.М. Профільне навчання географії. *Географія*. 2010. № 15-16. С.37-41.

52. Топузов О.М. Сучасні методичні прийоми навчання географії. *Географія та основи економіки*. 2011. № 6. С.33-36.

53. Уроки географії. Від класики – до сучасних технологій / За ред. Корнеєва В. П. Харків : Вид. група «Основа», 2006. С. 108-167.

54. Фаріон Л. Навчальна ігрова діяльність на уроках географії. *Географія та основи економіки в школі*. 2011. № 7-8. С.16-23.

55. Цимбалюк Н. Методика проведення групової роботи на уроках географії. *Географія та основи економіки в школі*. 2005. № 7. С.10-11.

14. Інформаційні ресурси

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnijstandartbazovoyi-serednoyi-osviti>.
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>
3. Віртуальні подорожі національними природними парками України. URL: <https://lowcost.ua/national-parks-ua/> ;
4. Віртуальні тури Україною. URL: <https://discover.ua/virtual-tours> ;
5. Всеосвіта - <https://vseosvita.ua/>
6. Всеосвіта. Спільнота активних освітян. URL : // <https://vseosvita.ua/>
7. Географіка. Географічний портал. URL :[http://geografica.net.ua/publ/galuzi_geografiji /metodika vikladannja geografiji](http://geografica.net.ua/publ/galuzi_geografiji_metodika_vikladannja_geografiji)
8. Географія для всіх . URL :// http://geo-bav.at.ua/load/urok_geografii 10.Я їду на урок географії // <http://geo-teacher.at.ua/>
9. Географія & Історія / Навчально-методичний сайт ПрАТ «Інститут передових технологій» . URL :// <http://osvitanet.com.ua/>
10. Експедиція Ukraïner - <https://ukraïner.net/>;
11. Занурення в океан, старовинні замки та Ватикан: підбірка віртуальних турів світу - <https://bit.ua/2020/11/virtual-tours/> та ін.
12. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>.
13. Закон України «Про загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>.
14. Карти National Geographic . URL: <https://www.nationalgeographic.com/maps/> та ін.
15. Карти корисних копалин, сільського господарства, економіки, населення, релігій тощо. URL : <https://www.bouncymaps.com/> ;
16. Карти України. URL: <http://www.ua-maps.com/> ;
17. Колекція карт світу . URL: <https://worldmapper.org/> ;
18. Концепція «Нова українська школа». URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/>
19. Методичний портал . URL :// <http://metodportal.net/node/581>
20. На урок . URL: <https://naurok.com.ua/>
21. Національна бібліотека України ім. І.І. Вернадського . URL : www.nbuv.gov.ua 14.<http://www.earth.google.com>
22. Освітній проєкт «На урок» . URL :// <https://naurok.ua/>
23. Офіційний сайт інституту інноваційних технологій і змісту освіти . URL : <http://iitzo.gov.ua/>
24. Офіційний сайт міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. URL : <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/>
25. платформа Classtime . URL: <https://www.classtime.com/c//> та ін.
26. Про затвердження Типового переліку засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів і STEM-лабораторій . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0410-20#Text>
27. Ребуси українською. URL: <http://rebus1.com/ua/> ;
28. Світова мапа часу . URL: https://24timezones.com/map_uk.php#/map ;

29. Учитель географії . URL :// <http://vadilla.moy.su/>
30. Цікава наука. URL:
<https://www.youtube.com/channel/UCMIVE71tHEUDkuw8tPxtzSQ>;
31. 45 віртуальних подорожей Україною. URL:
<https://life.pravda.com.ua/travel/2021/01/29/243805/> ;
32. EarthCam . URL: <https://www.earthcam.com/> ;
33. Geo-klass.at.ua . URL :// <http://geo-klass.at.ua/>
34. <http://maps.google.com> (електронні карти)
35. <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
36. Kahoot. . URL: <https://kahoot.com/> ;
37. Learningapps - <https://learningapps.org/> та ін.
38. PROMETHEUS. Найкращі онлайн-курси України та світу . URL :
<https://prometheus.org.ua/>
39. Seterra . URL: <https://www.geoguessr.com/seterra/> ;
40. Wordwall . URL: <https://wordwall.net/uk>.